

І. П. Вікован

Битва за Київ у 1943 році Державний музей-заповідник

«БИТВА ЗА КИЇВ У 1943 РОЦІ» Державний музей-заповідник – культурно-освітній заклад. Створ. 1945 у с. Нові Петрівці (нині Вишгород. р-ну Київ. обл.) як музей-заповідник «Поле битви за Київ». Розташ. на тер., де в жовтні – на початку листопада 1943 під час визволення Києва від фашист. загарбників розміщувався команд. пункт 1-го Укр. фронту. Від 1996 – сучасна назва. 1958 на заповід. тер. споруджено Пам'ятник-музей визволителям Києва (вис. 25 м; арх. А. Мілецький, В. Бакланов, скульптор І. Першудчев). Пам'ятник, увінчаний скульптурою воїна-визволителя (вис. 5,5 м), стоїть на високому кургані. На мармур. пілонах зазначені назви всіх з'єднань і частин, удостоєних звання «Київських», а також нагородж. орденами за визволення Києва. 1980 у Нових Петрівцях відкрито музей-діораму «Битва за Київ-Лютізький плацдарм 1943 р.» (29 м x 7 м), присвяч. Київ. наступал, операції 1943 (автор М. Присєкін). До 1993 діорама експонувалася в Свято-Покров. церкві. Коло церкви 1983 на честь 40-річчя битви за Дніпро збудовано мемор. комплекс, де встановлено пам'ятний знак «Героям Лютізького плацдарму» у вигляді знамена з барельєф. зображенням воїнів, які форсують Дніпро (автори В. Климик, Ю. Колесников, С. Войцеховський, Ю. Турчанинов та ін.), і запалено Вічний вогонь. На мемор. плитах комплексу увічнено імена понад 1300 бійців і командирів з числа тих, які загинули в боях під Києвом. 1993 на заповід. тер. збудовано нове приміщення музею-діорами (автор М. Фещенко). На тер. пл. 8 га збережено 650 м ходів сполучення, а також бліндажі і командно-спостережні пункти генерала армії М. Ватутіна, генерал-полковника К. Москаленка, чл. військ. ради фронту М. Хрущова та генерал-лейтенанта танк. військ П. Рибалка; встановлено зразки бойової техніки часів 2-ї світової війни. Серед унікал. експонатів музею – Книга Вічної Слави, куди занесено імена офіцерів і генералів 1-го Укр. фронту, які брали участь у визволенні Києва. В музеї є археол., етногр., нумізмат. збір., вироби худож. промислів, твори живопису і скульптури, а також фото і документи відповідно до тематики музею. Вивчаються матеріали, пов'яз. з подіями оборони 1941 та визволення Києва і Київ. обл. 1943, проводиться краєзнавча пошук. робота, досліджуються матеріали з історії Київ. Полісся і Межигір'я. Від 1998 музей отримав і опрацював понад 3 тис. анкет зі спогадами учасників боїв. На основі збір. матеріалів у музеї постійно створюються стаціонарні та

пересувні виставки, зокрема «Т. Г. Шевченко і наш край» (до 185-річчя з дня народження поета), «Твої визволителі, Київщино» (до 55-річчя визволення Київ. обл. від фашист. загарбників), «Згадаймо ті роки» (до 55-річчя музею), «Доля укр. святині» (до 2000-ліття Різдва Христового). За час існування музею-заповідника його відвідали понад 10 млн. осіб з 85-ти держав світу.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Командний пункт 1-го Українського фронту Радянської армії в с. Ново-Петрівці. Пам'ятник Великої Вітчизняної війни Радянського Союзу 1941–1945 рр. К., 1956;
2. Пам'ятник-музей визволення Києва від фашистських загарбників: Путівник. К., 1959;
3. Шулькевич М. М. Киев. Архитектурно-исторический очерк. К., 1964;
4. «Битва на Лютізькому плацдармі». Діорама. К., 1981;
5. Визволителям Києва. Фоторозповідь про пам'ятник-музей визволителям Києва від німецько-фашистських загарбників у с. Нові Петрівці на Київщині. К., 1981;
6. Державний музей-заповідник «Битва за Київ». К., 1998;
7. Музей-діорама «Битва за Київ-Лютізький плацдарм. 1943». К., 2000.

Бібліографічний опис:

Битва за Київ у 1943 році Державний музей-заповідник / І. П. Вікован // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-41842>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).